

LAKIALOITE 46/2004 vp

Laki kansanedustajain eläkelain, kansanedustajain perhe-eläkelain 1 §:n ja valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan nykyinen erikseen kansanedustajan tehtävästä ja erikseen valtioneuvoston jäsenen tehtävästä muodostuva eläketurva yhdistettäväksi niin, että näistä tehtävistä ja Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan tehtävästä seuraisi vain yksi kansanedustajain eläkelakiin perustuva eläke. Edelleen siinä ehdotetaan eläkkeen perusteena olevan palkkion laskenta-aika pidennettäväksi nykyisestä yhdestä kuukaudesta enimmillään 15 vuoteen. Lisäksi ehdotetaan kansanedustajain eläkelakiin usei-

ta sellaisia muun muassa eläkkeiden yhteensovittusta koskevia muutoksia, jotka aiheutuvat vuoden 2005 alusta työeläkejärjestelmään tehtävistä muutoksista, sekä valtion eläkerahastolaikiin kansanedustajien työntekijäin eläkemaksua koskevaa muutosta. Valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen annettu laki ehdotetaan samalla kumottavaksi.

Aloitteeseen sisältyvät muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan eräin siirtymäsäännöksin 1 päivänä tammikuuta 2005.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytilanne

Kansanedustajien eläketurva perustuu 1.1.1967 voimaan tulleeseen kansanedustajain eläkelakiin (328/1967). Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan palkkiosta ja eläkkeestä annetun lain (1184/1994) nojalla ns. euroedustajan eläkeoikeus perustuu myös kansanedustajien eläkelakiin ja on samanlainen kuin kansanedustajalla. Valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen annetun lain (870/1977) nojalla tästä tehtävästä on oikeus erilliseen eläkkeeseen. Kaikkien näiden lakien nojalla myönnettävien

eläkkeiden perusteena olevan palkkion laskentatapa perustuu vanhaan, jo vuonna 1966 kumottuun vuoden 1950 valtion virkamiesten eläkelakiin. Eläkkeen perusteena oleva palkkio on riippumatta uran pituudesta viimeisen tehtävässä toimitun kuukauden aikana saatu palkkio. Lakisääteisessä työeläkejärjestelmässä (TEL ym.) pitkissä työsuhteissa eläkkeen perusteena oleva palkka on aiemmin laskettu 4 viimeisen vuoden ansioista ja vuodesta 1996 lukien 10 viimeisen vuoden ansioista.

Edustajantoimesta tuleva palkkio oli aiemmin sidoksissa valtion virkamiesten palkkaus-

järjestelmään. Palkkiota muutettiin syyskuusta 2000 lähtien merkittävästi niin, että se riippuu aiempaa enemmän edustajan tehtävästä. Puhemiehet, varapuhemiehet, valiokuntien puheenjohtajat ja eduskuntaryhmien puheenjohtajat saavat nyt merkittävästi suurempaa palkkiota kuin ns. riviedustajat. Valtioneuvoston jäsenenä toimiva edustaja saa puolet riviedustajan palkkiosta. Edustajan viimeisten kuukausien palkkio saattaa 2000-luvulla poiketa merkittävästi hänen koko edustajanuransa keskimääräisestä palkkioitasosta molempiin suuntiin. Vaikutus kertautuu eläketurvaan ja voi heiluttaa eläkkeen määrää suhteessa koko uran palkkioitasoon tuntuvasti. Toimiminen ministerinä viimeisinä edustajakuukausina on saattanut pienentää edustajaeläkettä, ja ministerieläkkeen yhteensovittamata on aiheuttanut sen, että ministerieläke kompensoi tätä vaikutusta vain osittain.

2. Työeläkejärjestelmän muutokset

Suomalaisen työeläkejärjestelmän historian todennäköisesti suurin uudistus tulee voimaan vuoden 2005 alussa. Yksityisen sektorin osalta tätä koskevat lait (TEL, LEL ym.) on jo hyväksytty, ja julkisen sektorin osalta (VEL, KUEL ym.) esitykset käsitellään vuoden 2004 keväällä. Pelkistään uudistuksen sisällön voi kuvata niin, että pitkissä työsuhteissa siirrytään nykyisestä 10 viimeisen vuoden eläkepalkan laskentajaksosta hitaasti koko uran, enimmillään siis jopa 50 vuoden, pituiseen laskenta-aikaan. Vuoden 2004 loppuun saakka ansaittu eläketurva lasketaan nyky säännöillä euromääräiseksi vapaakirjaeläkkeeksi, ja siihen lisätään vuoden 2004 jälkeisistä ansioista karttunut uudella tavalla laskettava eläke. Uudistukseen liittyy lukuisia pienempiä erillisiä muutoksia. Ne koskevat eläkeikää välillä 63–68 vuotta, karttumisnopeutta, yhteensovittamista, indeksikorotusta, palkkakerrointa, elinaikakerrointa, palkkattomien jaksojen eläketurvaa, työntekijän eläkemaksun määrää, varhennettua vanhuuseläkettä, tulevaa aikaa sekä yksilöllisen varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen lopettamista. Työeläkkeissä ei enää vuoden 2004 jälkeen ole eläkkeiden yhteensovi-

tusta. Uudella, koko uraan perustuvalla eläkkeen laskentatavalla ei enää muodostu sellaista kuukautta kohden laskettua eläkkeen perusteena olevaa palkkaa, jonka varaan yhteensovitus voisi rakentua. Nämä muutokset aiheuttavat tarpeen muuttaa myös edustajien, ministerien ja euroedustajien eläketurvaa, koska lähes kaikki edustajat ovat ainakin uransa jossain vaiheessa ansainneet tai ansaitsevat tulevaisuudessa myös työeläkelakien mukaista eläketurvaa.

3. Aloitteessa ehdotetut muutokset

Valtioneuvoston jäsenten eläkeoikeutta koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäviksi edustajaeläkelakiin ja ministerieläkelaki samalla tarpeettomana kumottavaksi. Edustajaeläkelaisista sekä kansanedustajuuksien, valtioneuvoston jäsenyyden ja euroedustajuuksien ehdotetaan rinnastettaviksi eläketurvan kannalta samanlaisiksi edustajatoiminnaksi. Edustajaeläkkeen perusteena olevan palkkion laskenta-aika ehdotetaan muutettavaksi hitaasti vuodesta 2001 lukien enimmillään 15 täydeksi kalenterivuodeksi, jotka ajoittuvat uran loppuun. Eläkkeen perusteena olevassa palkkiossa voisi siten olla tänä aikana saatua edustajanpalkkiota, ministerinpalkkiota ja euroedustajan palkkiota. Edelleen ehdotetaan työntekijän eläkemaksun vähentämistä työeläkkeiden tapaan vuosityöansioista eläkettä laskettaessa, kuitenkin niin, että työeläkejärjestelmästä poiketen kansanedustajan työeläkemaksu olisi iästä riippumatta kaikille samansuuruinen. Yhtenevästi työeläkkeiden kanssa ehdotetaan uudeksi indeksiksi TEL:ssä sovellettavaa indeksia ja eläkettä laskettaessa käytettäväksi TEL:ssä sovellettavaa palkkakerrointa vuosityöansioiden tarkistamiseen. Elinaikakerroin ehdotetaan koskemaan myös edustajaeläkkeitä. Yksilöllinen varhaiseläke ehdotetaan poistettavaksi samoin kuin työeläkejärjestelmässä ja edustajille harvinainen työttömyyseläke myös poistettavaksi niin, että vuonna 1949 syntyneet voivat viimeisenä ikäluokkana vielä sen saada. Edustajien 65 vuoden eläkeikään ei ehdoteta muutoksia. Varhennettu vanhuuseläke jäisi edelleen eläkejärjestelmään, mutta sen käyttöaika

muuttuu VEL:n piiriin kuuluvien henkilöiden kanssa samansisältöisesti alkamaan alimmillaan 62 vuoden iässä. Valtioneuvoston jäsenen perhe-eläkeoikeudesta ehdotetaan säädettäväksi kansanedustajien perhe-eläkelaisissa (107/1990).

Muutoksen jälkeen edustajaeläke karttuisi nykyiseen tapaan 4,0 % vuodessa ja täysi 60 %:n tasoinen eläke ansaittaisiin edelleen 15 vuoden pituisella edustajauralla. Eläkkeen määrän laskeminen perustuisi nykyiseen tapaan kuukausi-na laskettavaan aikaan ja kuukautta kohden laskettavaan eläkkeen perusteena olevaan palkkioon. Jos edustajaura on 15:tä vuotta lyhyempi, eläkkeen perusteena oleva palkkio laskettaisiin sen täysiltä kalenterivuosilta. Työeläkkeissä luovutaan vuoden 2004 jälkeen kokonaan yhteensovituksista eikä vuoden 2004 jälkeisistä ansioista enää muodostu sellaista aiempaa noin 60 %:n suuruista tavoitetasoa, jota eläkkeet yhteensä eivät saisi ylittää. Kun edustajaeläke karttuu täyteen 60 %:n tasoon jo 15 vuodessa, edustajalla on ikävälillä 18—68 vuotta urallaan yli 30 vuotta aikaa ansaita muita työeläkkeitä. Sen vuoksi edustajaeläkkeissä yhteensovitus ehdotetaan jääväksi suunnilleen nykyiseen muotoonsa. Yhteensovitusperusteena olisi tulevaisuudessa kuitenkin pelkästään edustajaeläkkeen perusteena oleva palkkio, koska muita nykyisenkaltaisia yhteensovitusperusteita ei enää tulevaisuudessa muodostu. Yhteensovitusperusteena ei siten enää voisi olla muun työeläkkeen perusteena olevaa palkkaa eikä edustajatoimen kanssa vähintään vuoden päällekkäin jatkuneiden työsuhteiden tai yrittäjätoiminnan yhteenlaskettuja eläkepalkkoja tai -työtuloja. Muutos alentaa yhteensovitusperustetta ja yhteensovitusrajaa nykyiseen yhteensovitukseen verrattuna. Yhteensovitus tapaa ehdotetaan muun muassa tästä syystä muutettavaksi siten, että yhteensovitusrajan ylittävää osaa ei enää nykyiseen tapaan vähennettäisi kokonaan edustajaeläkkeestä, vaan siitä vähennettäisiin 62,5 prosenttia. Määrä perustuu siihen, että täyteen edustajaeläkkeeseen tarvittavan 15 vuoden edustajauran lisäksi edustajalla on 40 vuoden pituisella urallaan noin 25 vuotta aikaa ansaita muuta työeläketurvaa. Tämä 25 vuotta on 62,5 prosenttia 40 vuodesta. Samas-

ta syystä ehdotetaan edustajaeläkkeeseen yhteensovitukselta suojattua osuutta, joka olisi alle 15 vuotta edustajana toimineelle puolet karttuneesta edustajaeläkkeestä ja yli 15 vuotta edustajana toimineelle puolet hänen eläkkeensä enimmäismäärästä. Yli 15 vuotta edustajana toimineen kaikkien maksettavien eläkkeiden summa olisi silloin määrältään vähintään puolet edustajaeläkkeestä lisättynä työeläkkeiden yhteismäärällä. Vain lyhyen aikaa edustajana toiminut henkilö, joka on urallaan ansainnut vain vähän muita työeläkkeitä ja jonka kaikkien eläkkeiden yhteismäärä on alle yhteensovitusrajan, voisi saada kaikki eläkkeensä nykyiseen tapaan kokonaan. Tapaturmiin, liikennevahinkoihin ja vastaaviin äkillisiin tapahtumiin perustuvat korvaukset ja elinkorot vähennettäisiin kuitenkin kokonaan edustajaeläkkeestä siltä osin kuin niitä ei ole voitu vähentää työeläkkeistä.

4. Muutosten vaikutukset

Muutoksilla on pitkäköön edustajauran jälkeistä eläketurvaa vakauttava vaikutus. Niiden toteututtua uransa aikana sekä edustajana että ministerinä toimineen eläketurva vastaa nykyistä paremmin koko uran ansiotasoa. Odotettavissa olevan eläketurvan painoarvo päätöksentekoperusteena poliittisen uran erilaisissa muutostilanteissa vähenee muutoksen johdosta. Uudistus selkeyttää kansanedustajan, ministerin ja euroedustajan tehtävistä seuraavan eläketurvan sisältöä, koska nykyinen mutkikas eri eläkkeiden yhteensovitus tapa muuttuu suoraviivaisemmaksi.

Työeläkejärjestelmään vuoden 2005 alusta tulevien muutosten avulla suomalaisia kannustetaan viipymään työelämässä nykyistä pitempään. Edustajaeläkkeisiin aloitteessa ehdotetuilla muutoksilla ei ole suoranaisesti samanlaista vaikutusta. Edustajaeläkejärjestelmä sopeutetaan niiden avulla tukemaan työeläkejärjestelmään tehtyjä muutoksia.

Edustajaeläkkeiden uusi laskentatapa lisää lievästi edustajaeläkkeistä aiheutuvaa eläkemenoa lyhyellä tähtäimellä. Aloitteen sisältämissä muutoksissa on kuitenkin eläkemenoa tasaavia tekijöitä, jotka vähentävät sitä pitemmällä täh-

täimellä. Eläkemenoa pienentää palkansaajan eläkemaksun vähentäminen ansioista ja uusi yhteensovitusperusteen valintatapa sekä elinaika-kerroin vuodesta 2009 alkaen. Eläkemenoa lisää se, että 37,5 prosenttia yhteensovituksesta aiheutuvasta ylitteestä maksetaan eläkkeenä. Näiden muutosten oletetaan suunnilleen kumoavan toisensa. Edustajaeläkkeiden uusi laskentatapa edellyttää palkkiotietojen rekisteröintiä koko edustajauralta ja muuttaa eläkkeen laskentatavan nykyistä yksilöllisemmäksi. Se lisää jonkin verran hallintokustannuksia Valtiokonttorissa pääasiassa informaatioteknologia- ja palkkausmenoina. Edustajan kokonaiseläketurvan tarkka ennustettavuus heikkenee hieman nykyisestä, mutta karkeamman tason ennustettavuus paranee, kun eläketurva ei enää ole herkkä uran loppupuolen vaihteluille.

Ympäristövaikutuksia tai sukupuolivaikutuksia aloitteen mukaisilla muutoksilla ei ole.

5. Muutosten voimaantulo

Muutokset tulisivat voimaan työeläkejärjestelmän tapaan 1.1.2005. Uutta työeläkeindeksiä sovellettaisiin 31.12.2004 maksettaviin eläkkeisiin tarkistettaessa niitä ensimmäisen kerran 1.1.2005. Muutokset eivät muilla tavoin koskisi jo eläkkeellä olevia entisiä edustajia tai entisiä

ministereitä. Muutoksia sovellettaisiin, kun eläketapahtuma sattuu 31.12.2004 jälkeen.

Uutta eläkkeen perusteena olevan palkkion laskentatapaa sovellettaisiin vuoden 2000 jälkeen edustajana, ministerinä tai euroedustajana toimineeseen, kun hänen eläketapahtumansa sattuu 31.12.2004 jälkeen. Pelkästään ennen vuotta 2001 näissä tehtävissä toimineisiin, joiden eläketapahtuma sattuu vuoden 2004 jälkeen, muutoksia sovellettaisiin rajoitetusti niin, että heidän eläkkeensä perusteena oleva palkkio olisi nykyisenlainen. Pelkästään ennen vuotta 2001 valtioneuvoston jäsenenä toimineilla, jotka eivät ole olleet vuoden 2000 jälkeen edustajina eivätkä euroedustajina ja joiden ministerieläkkeen eläketapahtuma ei vielä ole sattunut, olisi edelleen oikeus ministerieläkkeeseen nyt kumottavan ministerieläkelain mukaisesti. Palkansaajan työeläkemaksu vähennettäisiin eläkkeen perusteena olevaa palkkiota laskettaessa vuosipalkkiosta vuodesta 2001 lukien. Elinaika-kerroin otettaisiin eläkkeessä huomioon vuodesta 2009 alkaen. Muutosten vaikutus näkyisi merkittävämmän ensimmäisen kerran vuoden 2007 eduskuntavaaleihin edustajauransa päättävien eläketurvassa. Täysimääräisesti muutokset olisivat voimassa vuoden 2015 paikkeilla, kun vuodesta 2000 on kulunut 15 vuotta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki kansanedustajain eläkkeistä

1 §. Lain soveltamisalaa koskevaan 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi valtioneuvoston jäsenen tehtävä ja Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan tehtävä. Näissä tehtävissä toimineesta ehdotetaan käytettäväksi laissa nimitystä kansanedustaja ja tehtävistä yhdessä tai erikseen yleisnimitystä edustajantoimi sekä näistä tehtävistä tämän lain nojalla muodostuvasta eläkkeestä nimitystä edustajaeläke. Ilman tätä määrittelyä laissa pitäisi joka kerran erikseen luetella nämä nimiltään pitkät tehtävät. Ministerienkin eläketurvaa tulisi siten koskemaan

kaikki edustajaa koskevat säännökset, muun muassa sopeutumiseläke, uusi eläkepalkan laskentatapa ja uusi yhteensovitus.

2 a §. Pykälässä on säädetty vanha 60 vuoden eläkeikä koskemaan niitä ennen vuotta 1940 syntyneitä, joilla on aikaa edustajantoimessa alle 7 vuotta. Säännöstä ei enää tarvita, koska kaikki ennen vuotta 1940 syntyneet ovat täyttäneet 65 vuotta jo ennen 1.1.2005.

3 a §. Pykälässä on säädetty kansanedustajille harvinaisesta työttömyyseläkkeestä. Se on voinut koskea alle 7 vuotta edustajana toiminutta 80

vuotta täyttäneitä sellaista pitkäaikaisesti työtöntä entistä edustajaa, jolla ei ole oikeutta 2 §:n 2 momentin mukaiseen sopeutumiseläkkeeseen. Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska työeläkejärjestelmässäkin työttömyyseläkkeestä luovutaan. Voimaantulosäännöksessä on tästä erillissäännös.

5 §. Uusi eläkkeen perusteena olevan palkkion laskentatapa ehdotetaan säädettäväksi tässä pykälässä. Yleisperusteluissa mainituista syistä säännöksessä ehdotetaan eläkepalkkion laskenta-ajaksi enimmillään 15:tä viimeistä täyttä kalenterivuotta, joina kansanedustajan, ministerin tai euroedustajan tehtävät ovat jatkuneet joko yhtäaikaan tai erikseen. Voimaantulosäännöksen ehdotetaan erikseen säännöstä siitä, että tämä laskenta-aika alkaa aikaisintaan vuodesta 2001, joka on ensimmäinen täysi uuden palkkausjärjestelmän voimassaolovuosi. Enempää takautuvuutta ei ehdoteta siksi, että ministerien palkkaus suhteessa edustajien palkkioon on aiemmin ollut erilainen ja se voisi aiheuttaa molempiin suuntiin kohtuuttomia lopputuloksia pitkään viime vuosituhanalla näissä tehtävissä toimineille, jotka eivät vielä ole eläkkeellä. Alle 15 vuotta tehtävissä toimineiden eläkkeen perusteena oleva palkkio ehdotetaan laskettavaksi näissä tehtävissä toimitun uran täysien kalenterivuosien aikana saaduista ansioista. Jos ura näissä tehtävissä on yhtä täyttä kalenterivuotta lyhyempi, ehdotetaan palkkio laskettavaksi tältä ajalta. Täysiä kalenterivuosia ehdotetaan siksi, että eläkkeen määrän laskenta on näin selkeämpi kuin päivätasolla ansioita laskien. Istuville kansanedustajille ja ministereille karttunut eläketurva voidaan näin laskea tarkasti jo ennen normaalisti maaliskuussa pidettäviä eduskuntavaaleja ja euroedustajille samoin ennen keskellä vuotta pidettäviä euroedustajan vaaleja. Kunkin kalenterivuoden aikana saadut palkkiot ehdotetaan tarkistettaviksi eläkkeen alkamisvuoden tasoon työeläkkeiden tapaan vuoden 2004 loppuun saakka nykyisellä indeksillä ja vuodesta 2005 alkaen vuosittain vahvistettavalla palkkakertomella, jossa ansioiden nousun painoarvo on 80 % ja elinkustannusten nousun painoarvo

20 %. Samoin työeläkkeiden tapaan kunkin vuoden aikana saaduista palkkioista ehdotetaan ensin vähennettäväksi työntekijäin eläkemaksun suuruinen osa. Eläkkeen perusteena oleva palkkio ehdotetaan laskettavaksi euromääräisenä keskiarvona kuukautta kohden, josta eläkkeen karttunut määrä voidaan laskea ja jota voidaan käyttää yhteensovitusperusteena 8 §:n mukaista yhteensovitusta suoritettaessa.

8 §. Pykälän 1 momentin yhteensovituksen suorittamista tarkoittavaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi yleisperusteluissa mainituista syistä niin, että kun kaikkien eläkkeiden yhteismäärä ylittää 2 momentissa tarkemmin säädetyn yhteensovitusrajan, 62,5 prosenttia ylitteestä vähennettäisiin edustajaeläkkeestä. Edelleen pykälässä ehdotetaan edustajaeläkkeeseen yhteensovitukselta riippumatonta suojattua osuutta, joka olisi alle 15 vuotta edustajantoimessa olleelle puolet karttuneesta eläkkeestä ja yli 15 vuotta edustajantoimessa olleelle puolet 6 §:n mukaisesta eläkkeen enimmäismäärästä. Lopputuloksena olisi yli 15 vuotta edustajantoimessa olleelle se, että hän saisi edustajaeläkettä aina vähintään 30 % eläkkeensä perusteena olevasta palkkiosta. Kaikkien eläkkeiden yhteismäärä olisi hänelle työeläkkeet lisättyinä puolella karttuneesta edustajaeläkkeestä. Jos työeläkkeiden määrä on vähäinen, maksettava edustajaeläke voisi olla vastaavasti suurempi. Alle 15 vuotta edustajantoimessa ollut saisi edustajaeläkettä suhteessa työeläkkeisiin hieman enemmän. Vain vähän aikaa edustajantoimessa ollut, joka on ollut vain vähän aikaa työelämässä, saisi kaikki eläkkeet nykyiseen tapaan vähentämättöminä. Yhteensovitus poistuu lakisääteisistä työeläkkeistä 1.1.2005 lukien. Julkisen sektorin työeläkkeisiin (VEL, KUEL jne.) on tulossa vuoden 2004 loppuun mennessä ansaittuun eläketurvaan erillinen modifioitu yhteensovitus, mutta vuoden 2004 jälkeisistä ansioista laskettavassa eläketurvassa yhteensovitus poistuu myös julkisen sektorin eläkkeistä. Edustajaeläkkeessä yhteensovitusta kuitenkin tarvitaan edelleen, koska edustajaeläke karttuu vielä vuoden 2004 jälkeenkin yhtä nopeasti kuin aiemminkin, eli

4,0 % vuodessa ja 60 %:n tavoitetasoon jo 15 vuodessa. Ilman yhteensovittua kokonaiseläketurva muodostuisi pitkään edustajana ja työelämässä toimineelle kohtuuttoman suureksi. Tapaturmiin, liikennevahinkoihin ja vastaaviin äkillisiin tapahtumiin perustuvat korvaukset, elinkorot ja eläkkeet ehdotetaan TEL:n 8 §:ssä säädettyyn tapaan vähennettäväksi suoraan edustajaeläkkeestä kuitenkin vain siltä osin kuin niitä ei ole työeläkkeistä voitu vähentää.

Pykälän 2 momenttia on tarpeen muuttaa siksi, että yhteensovitusperusteeksi yleisperusteluissa mainituista syistä ehdotetaan pelkästään uutta 5 §:n mukaisesti laskettua edustajaeläkkeen perusteena olevaa palkkiota. Vuoden 2004 jälkeisistä ansioista ei työeläkejärjestelmässä enää muodostu työeläkkeiden uudesta laskentatavasta johtuen lainkaan sellaista eläkkeen perusteena olevaa palkkiota kuukautta kohden, jota voitaisiin aiempaan tapaan käyttää yhteensovitusperusteena. Kun 1 momentin perusteella edustajaeläkkeestä vähennetään vain 62,5 prosenttia yhteensovitusrajan ylittävistä eläkkeiden määrästä, yhteensovitusperusteena ei voida käyttää edustajantoimesta laskettua eläkepalkkiota korkeampaa palkkaa. Samasta syystä 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Siinä on aiemmin säädetty vanhan yhteensovittustavan mukaisesta korkeammasta yhteensovitusperusteesta tilanteissa, joissa henkilö on ollut samanaikaisesti vähintään vuoden ajan kansanedustajana ja muussa työsuhteessa tai yrittäjätoiminnassa. Yhteensovitusraja ehdotetaan 2 momentissa edelleen 60 prosentiksi yhteensovitusperusteesta. Edelleen ennen 1.3.1995 edustajantoinnassa olleille yhteensovitusraja ehdotetaan entiseen tapaan porrastettavaksi 61 ja 66 prosentin välille edustajana ennen tätä päivää toimittujen vuosien perusteella.

12 §. Pykälän kolmessa ensimmäisessä momentissa on säädetty työkyvyttömyyseläkkeenä myönnetyn eläkkeen maksamisesta, lakkauttamisesta ja keskeyttämisestä, ja ne jäävät entiseen asuunsa. Pykälän 4 momentissa on säädetty työttömyyseläkkeen maksamisesta. Momentti ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi, koska

työttömyyseläkeoikeus poistetaan vuoden 1949 jälkeen syntyneiltä. Voimaantulosäännöksessä on erillissäännös siirtymäajasta.

14 §. Pykälän 1 momentissa on säädetty työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi. Yhtenevästi 12 §:n kanssa työttömyyseläke ehdotetaan poistettavaksi säännöksestä.

Uudessa 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi elinaikakertomesta. Säännös ehdotetaan yhteneväksi TEL:ssa ja VEL:ssa elinaikakertomesta annettujen säädösten kanssa. Eliniän odotteen perusteella määrättävää kerrointa sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuonna 2009 vanhuuseläkkeenä myönnettävään edustajaeläkkeeseen. Lain 2 §:n 2 momentin nojalla jo ennen eläkeikää myönnettäviin sopeutumiseläkkeisiin kerrointa ehdotetaan käytettäväksi samalla tavoin kuin työkyvyttömyyseläkkeeseen, eli sinä vuonna, jolloin sopeutumiseläkkeen saaja saavuttaa 63 vuoden iän.

Voimaantulosäännös

1 mom. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2005 samanaikaisesti työeläkelakeihin tehtävien muutosten kanssa, ja sitä ehdotetaan sovellettavaksi, kun eläketapahtuma sattuu lain voimassa ollessa.

2 mom. Ministerieläkelaki myöhempine muutoksineen ehdotetaan kumottavaksi 1.1.2005 lukien, kun sen ministerien eläkeoikeutta koskevat säännökset sisältyvät uuteen edustajaeläkelakiin. Sellaisia entisiä ministereitä, jotka ovat olleet joko pelkästään ministereinä tai sekä ministereinä että kansanedustajina vain ennen vuotta 2001 mutta eivät ole vielä vuoteen 2005 mennessä ministerin tehtävästä eläkkeellä, on yli 20. Osa heistä on jo kansanedustajan tehtävästä alle 65-vuotiaana sopeutumiseläkkeellä, osa on edelleen työelämässä. Jotta ministerieläkelain kumoaminen ei poistaisi heiltä jo ansaittua eläkeoikeutta, ehdotetaan, että heillä olisi edelleen oikeus ministerieläkkeeseen nyt kumottavan ministerieläkelain mukaisesti. Edelleen on sellaisia entisiä ministereitä, jotka ovat olleet sekä ministereinä että kansanedustajina vain en-

nen vuotta 2001 ja jotka ovat ottaneet ministerieläkkeen varhennettuna vanhuuseläkkeenä jo ennen 65 vuoden eläkeikää mutta eivät vielä ole kansanedustajan tehtävästä eläkkeellä. Jos heidän eläketapahtumansa kansanedustajan tehtävästä sattuu 31.12.2004 jälkeen, heidän kansanedustajaeläkkeensä ehdotetaan laskettavaksi pelkästään kansanedustajan tehtävästä yhdistämättä sitä ministerintehtävään. Tätä varten tarvitaan momentin viimeinen lause.

3 mom. Momenttiin ehdotetaan 5 §:ssä säädetyn uuden eläkkeen perusteena olevan palkkion laskentatavan voimaantuloa koskeva säännös. Edellä 5 §:n perusteluissa mainituista syistä uusi eläkepalkan laskentatapa ehdotetaan tulevaisuuteen voimaan henkilöille, jotka ovat olleet edustajantoimessa vuonna 2001 tai sen jälkeen. Uusi laskentatapa olisi kokonaan voimassa vuonna 2016. Vain ennen vuotta 2001 edustajantoimessa olleiden eläkkeen perusteena oleva palkkio ehdotetaan momentissa laskettavaksi edelleen entiseen tapaan viimeisen edustajakuukauden ansiosta. Kansanedustajana toimineella se olisi entiseen tapaan 31.12.2004 jälkeenkin hänen eläketapahtumansa hetkellä sellaisessa kansanedustajan tehtävässä toimivan kansanedustajan kuukausipalkkio kuin missä eläkkeelle siirtyvä entinen edustaja viimeisen edustajakuukautensa oli.

4 mom. Momenttiin ehdotetaan selventävää säännöstä uudesta eläkeindeksistä. Työeläkeissä nykyinen yli 65-vuotiaan eläkkeensaajan indeksi tulee koskemaan 1.1.2005 lukien myös alle 65-vuotiaiden eläkkeensaajien eläkkeitä. Kumottavan ministerieläkelain ja edustajaeläkelain mukaisia eläkkeitä on tarkoitus kohdella indeksisidonnaisuuden osalta samalla tavoin. Pääosa alle 65-vuotiaille edustajantoimessa olleille maksettavista eläkkeistä on 2 §:n 2 momentin nojalla myönnettyjä sopeutumiseläkkeitä, joita on maksettavana lähes 80. Osa on ennen vuotta 1940 syntyneille myönnettyjä vanhuuseläkkeitä, kun heidän eläkeikänsä oli aiemmin 60 vuotta. Osa on varhennettuja vanhuuseläkkeitä, joita alle 7 vuotta edustajantoimessa olleet entiset edustajat tai entiset ministerit ovat ottaneet jo ennen 65 vuoden ikää. Eläkkeen tarkistamisesta on erillissäännös lain 10 §:ssä. Voimaantulosään-

nöksellä on tarkoitus selventää sitä niin, että uusi indeksi koskee kaikkia ennen 1.1.2005 myönnettyjä ministerieläkkeitä ja kansanedustajaeläkkeitä.

2. Laki kansanedustajain perhe-eläkkeistä

1 §. Kun ministerieläkelaki ehdotetaan kumottavaksi 1.1.2005 lukien, samalla kumoutuvat myös ministerien jälkeen suoritettavaa perhe-eläketurvaa koskevat säännökset. Valtioneuvoston jäsenen, kansanedustajan ja Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan tehtävät on ehdotettu eläketurvan kannalta kansanedustajain eläkelain 1 §:ssä yhdistettäväksi yhdeksi edustajan-toimeksi. Perhe-eläkelain 1 §:ään ehdotetaan vastaavaa yhdistämistä siten, että siinä pelkästään viitataan kansanedustajain eläkelain 1 §:ään. Tarkoituksena on että mainituissa tehtävissä toimineen sellaisen edustajan, jonka oma eläketapahtuma on sattunut 31.12.2004 jälkeen tai joka on kuollut ennen oman eläketapahtumansa sattumista 31.12.2004 jälkeen, edunsaajille myönnettäisiin kyseisistä tehtävistä vain yksi perhe-eläke. Muilta osin perhe-eläkeoikeus ei muuttuisi.

Voimaantulosäännös

Kansanedustajain perhe-eläkelain muuttamista tarkoittava laki ehdotetaan tulevaisuuteen voimaan yhtenevästi kansanedustajain eläkelain muutosten kanssa 1.1.2005. Sitä sovellettaisiin, kun entinen edustaja on kuollut 31.12.2004 jälkeen. Jos entisellä edustajalla kuitenkin jo ennen vuotta 2005 on oikeus ennen 1.1.2005 voimassa olleiden säännösten mukaiseen eläkkeeseen kansanedustajan tai valtioneuvoston jäsenen tehtävästä, hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä on voimassa, mitä siitä silloin oli säädetty.

3. Laki valtion eläkerahastosta annetun lain muuttamisesta

4 §. Lain 4 §:ssä on säädetty valtion virastoilta ja laitoksilta perittävästä eläkemaksusta. Pykä-

län 3 momentissa on säädetty työntekijäin eläkemaksusta. Momentin viimeisen lauseen mukaan työntekijäin eläkemaksua suorittavat myös kansanedustajat ja valtioneuvoston jäsenet. Momentissa on säädetty viittaussäännöksellä maksu suoraan TEL:ssä säädetyn työntekijäin eläkemaksun kanssa samansuuruiseksi. TEL:n mukainen työntekijäin eläkemaksu on säädetty 1.1.2005 lukien 53 vuotta täyttäneille 19/15 osaa korkeammaksi kuin tätä nuoremmille. Korotetulla maksulla on tarkoitus kattaa työeläkejärjestelmässä 53 vuotta täyttäneiden korkeampaa 1,9 %:n suuruista vuosittaista eläkekarttumaa. Kansanedustajien eläkekarttuma on jo aiemmin ollut ja on myös tulevaisuudessa 4,0 % vuodessa. Työntekijäin eläkemaksun ikään perustuvalla korotuksella ei ole kansanedustajien eläkejärjestelmässä samanlaista perustetta kuin työeläkejärjestelmässä. Sen vuoksi ehdotetaan

kansanedustajien eläkemaksun suuruus iästä riippumatta kaikille edustajille samanlaiseksi. Vuonna 2003 maksun suuruus on 4,6 %. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös siitä aiemmin puuttuneet Suomesta Euroopan parlamenttiin valitut edustajat, koska heidän eläketurvansa yhdistetään vuoden 2005 alusta kansanedustajien ja valtioneuvoston jäsenten eläketurvaan.

Voimaantulosäännös

Muutos ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2005 samanaikaisesti työeläkejärjestelmään tehtävien muutosten kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kansanedustajain eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1967 annetun kansanedustajain eläkelain (329/1967) 2 a ja 3 a § sekä 12 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 a § laissa 403/2000 ja 3 a § sekä 12 §:n 4 momentti laissa 1531/1993, ja

muutetaan 1 §:n 1 momentti, 5, 8 ja 14 §, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti laissa 864/1971 sekä 5, 8 ja 14 § mainitussa laissa 1531/1993, seuraavasti:

1 §

Kansanedustajalla, valtioneuvoston jäsenellä ja Suomesta Euroopan parlamenttiin valitulla edustajalla on oikeus saada valtion varoista eläkettä siten kuin tässä laissa säädetään. Edellä mainituissa tehtävissä toimivaa tai toiminutta henkilöä sanotaan jäljempänä tässä laissa kansanedustajaksi, edellä mainittuja tehtäviä edustajantoimeksi ja niistä yhteensä muodostuvaa eläkettä edustajaeläkkeeksi.

5 §

Eläkkeen perusteena oleva palkkio lasketaan kuukautta kohden edustajanpalkkiosta annetun

lain (328/1947), valtioneuvoston jäsenten palkkiosta annetun lain (229/1955) ja Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan palkkiosta ja eläkkeestä annetun lain (1184/1994) nojalla edustajantoimesta enintään 15 viimeisen täyden kalenterivuoden aikana maksettujen palkkioiden perusteella. Kunkin vuoden palkkio tarkistetaan vuoteen 2005 saakka indeksillä ja vuodesta 2005 lukien samanlaisella palkkakertomella eläkkeen alkamisvuoden tasoon kuin virka- tai työsuhteessa valtioon olevan henkilön työansioden tarkistamisesta on säädetty. Kunkin vuoden palkkiosta vähennetään ensin määrä, joka vastaa sanotulle vuodelle vahvistettua työn-

tekijäin eläkemaksuprosenttia. Eläkkeen perusteena oleva palkkio on näin laskettujen vuosipalkkioiden keskiarvo kuukautta kohden. Jos edustajantoimi on kestänyt vähemmän kuin 15 vuotta, eläkkeen perusteena oleva palkkio lasketaan tämän ajan täysien kalenterivuosien aikana maksetuista palkkioista. Jos edustajantoimi ei ole jatkunut yhtään täyttä kalenterivuotta, eläkkeen perusteena oleva palkkio lasketaan sen aikana jatkuneiden täysien kalenterikuukausien aikana maksetuista palkkioista.

8 §

Jos kansanedustajalle myönnetty tämän lain mukainen eläke ja työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitetut eläkkeet yhteensä ylittävät 2 momentissa säädetyn yhteensovitusrajan, 62,5 prosenttia ylittävästä osasta vähennetään tämän lain mukaisesta eläkkeestä sitä maksetaessa, kuitenkin niin, että alle 15 vuotta edustajantoimessa olleelle jää ylittävän osan vähentämisen jälkeen edustajaeläkkeenä maksettavaksi vähintään puolet 6 §:n mukaan karttuneesta eläkkeestä ja yli 15 vuotta edustajantoimessa olleelle vähintään puolet 6 §:n mukaisesta eläkkeen enimmäismäärästä. Työntekijäin eläkelain 8 §:ssä työeläkkeestä vähennettäväksi säädettyt muut korvaukset, elinkorot ja tapaturmaeläkkeet vähennetään tämän lain mukaisesta eläkkeestä siltä osin kuin niitä ei ole säännöksen mukaisesti vähennetty kansanedustajan työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainituista työeläkkeistä.

Yhteensovitusperuste on 5 §:n mukainen eläkkeen perusteena oleva palkkio. Yhteensovitusraja on 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta. Sellaisen kansanedustajan, jolla on 1.3.1995 mennessä tämän lain mukaista eläkeaikaa vähintään 3 vuotta, yhteensovitusrajana käytetään kuitenkin 60 prosentin sijasta seuraavan taulukon mukaista prosenttimäärää, joka määräytyy

1. päivään maaliskuuta 1995 saakka eläkeajaksi luettavan ajan perusteella:

Eläkeaikaa vähintään	Prosenttia
15	66
12	65
9	64
7	63
5	62
3	61

14 §

Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkkeen saajan saavuttaessa 63 vuoden iän. Eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen vuoden 2009 jälkeen soveltuvien osin samojen säännösten mukaan kuin virka- tai työsuhteessa valtioon olevasta henkilöstä on säädetty. Tämän lain 2 §:n 2 momentin perusteella myönnetty eläke sopeutetaan kuitenkin samoin kuin sellainen työntekijäin eläkelain 8 §:ssä mainittujen säännösten mukainen työkyvyttömyyseläke, joka muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Lakia sovelletaan eläketapahtumaan, joka sattuu tämän lain voimaan tultua.

Tällä lailla kumotaan valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä 2 päivänä joulukuuta 1977 annettu laki (870/1977) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Sellaisella vain ennen vuotta 2001 valtioneuvoston jäsenenä taikka sekä valtioneuvoston jäsenenä että kansanedustajana tai Suomesta Euroopan parlamenttiin valittuna edustajana toimineella henkilöllä, jonka eläketapahtuma kansanedustajan tehtävästä on sattunut ennen 1 päivää tammikuuta 2005, mutta jonka eläketapahtuma valtioneuvoston jäsenen tehtävästä sattuu 31 päivän joulukuuta 2004 jälkeen, on kuitenkin edelleen oikeus eläkkeeseen kumotun lain mukaisesti. Jos hänen eläketapahtumansa valtioneuvoston jäsenen tehtävästä on sattunut kuitenkin ennen 1 päi-

vää tammikuuta 2005 siksi, että hän on ottanut eläkkeen varhennettuna vanhuuseläkkeenä jo ennen 65 vuoden ikää, mutta kansanedustajain eläkelain mukainen eläketapahtuma sattuu 31 päivän joulukuuta 2004 jälkeen, hänellä ei ole valtioneuvoston jäsenen tehtävästä oikeutta eläkkeeseen tämän lain mukaisesti.

Sellaiseen kansanedustajana, valtioneuvoston jäsenenä tai Suomesta Euroopan parlamenttiin valittuna edustajana toimineeseen henkilöön, joka on toiminut näissä tehtävissä vuonna 2001 tai sen jälkeen, sovelletaan 5 §:ää niin, että vuosipalkkio lasketaan säännöksen mukaisesti ensimmäisen kerran vuoden 2001 aikana saaduista palkkioista. Ennen tämän lain voimaantuloa ja vain ennen vuotta 2001 kansanedustajana, valtioneuvoston jäsenenä tai Suomesta Euroo-

pan parlamenttiin valittuna edustajana toimineeseen henkilöön sovelletaan tämän lain 5 §:ää sellaisena kuin se oli tämän lain voimaan tullessa.

Ennen vuotta 1950 syntyneeseen ennen tämän lain voimaantuloa kansanedustajana tai Suomesta Euroopan parlamenttiin valittuna edustajana olleeseen henkilöön sovelletaan tällä lailla kumotun 3 a §:n säännöksiä oikeudesta työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Ennen vuotta 2005 alkaneet tämän lain tai valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain mukaiset eläkkeet tarkistetaan valtion eläkelaisissa tarkoitettulla indeksiluvulla ensimmäisen kerran 1 päivänä tammikuuta 2005.

2.

Laki

kansanedustajain perhe-eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1990 annetun kansanedustajain perhe-eläkelain (107/1990) 1 §:n 1 momentti seuraavasti:

1 §

Kansanedustajain eläkelain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön kuoltua suoritetaan hänen jälkeensä valtion varoista perhe-eläkettä soveltuvien osin samojen säännösten mukaan kuin virka- tai työsuhteessa valtioon olleen henkilön osalta on säädetty, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Jos entisellä edustajalla on tämän lain voimaan tullessa oikeus ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olleiden säännösten mukaiseen eläkkeeseen kansanedustajan tai valtioneuvoston jäsenen tehtävästä, hänen jälkeensä suoritettavaan perhe-eläkkeeseen sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

valtion eläkerahastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion eläkerahastosta 29 päivänä joulukuuta 1989 annetun lain (1372/1989) 4 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 884/2000, seuraavasti:

4 §

Valtion palveluksessa olevat henkilöt sekä henkilöt, joiden oikeudesta eläkkeeseen valtion varoista on soveltuvin osin voimassa, mitä valtion palveluksessa olevan henkilön oikeudesta eläkkeeseen säädetään, suorittavat valtion eläkerahastolle työntekijäin eläkemaksun, joka on työntekijäin eläkelain 12 b §:n 1 momentissa säädetyn eläkemaksuprosentin suuruinen osa 4 momentissa tarkoitettusta työntekijän palkas-

ta. Työntekijäin eläkemaksua suorittavat myös kansanedustajat, Suomesta Euroopan parlamenttiin valitut edustajat ja valtioneuvoston jäsenet kuitenkin niin, että 53 vuotta täyttäneiden eläkemaksu on samansuuruinen kuin alle 53-vuotiaiden eläkemaksu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2005.

Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 2004

Timo Kalli /kesk
Ben Zyskowitz /kok
Satu Hassi /vihr
Päivi Räsänen /kd

Jouni Backman /sd
Martti Korhonen /vas
Christina Gestrin /r
Raimo Vistbacka /ps